

دِرس‌های
آخرین موج
خصوصی‌سازی

سرشناسه	خاندوزی، سیداحسان، ۱۳۵۹ -
عنوان و نام پدیدآور	درس‌های آخرین موج خصوصی‌سازی / سیداحسان خاندوزی ؛ [با مقدمه] الیاس نادران .
مشخصات نشر	تهران: آماره، ۱۳۹۷ .
مشخصات ظاهری	۳۰۰ ص.؛
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۴۴۶-۵۸-۴
وضعیت فهرست‌نویسی	فیپا
یادداشت	کتابنامه
موضوع	خصوصی‌سازی
موضوع	Privatization
موضوع	خصوصی‌سازی -- ایران
موضوع	Privatization -- Iran
شناسه افزوده	نادران، الیاس، ۱۳۴۴ -، مقدمه‌نویس
رده بندی کنگره	۴۱۳۹۷۵۲/۳۸۵۰HD
رده بندی دیویی	۹۲۵/۳۳۸
شماره کتابشناسی ملی	۵۴۲۷۸۷۶

درس‌های آخرین موج خصوصی‌سازی

سید احسان خاندوزی
عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

با مقدمه‌ای از دکتر الیاس نادران
عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

نشرآماره
ش Nashr-e-Amareh, MMXIX

عنوان کتاب: درس های آخرین موج

خصوصی سازی

تألیف: دکتر سید احسان خاندووزی

عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

شابک: ۴-۵۸-۷۴۴۶-۶۰۰-۹۷۸

چاپ اول، ۱۳۹۷

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

هر گونه کپی برداری، اسکن و میکروفیلم،

جزئی یا کلی بدون اجازه مکتوب نشر آماره

ممنوع بوده و پیگرد قانونی دارد

محتوای اصلی کتاب بازتاب اندیشه های

پدیدآورنده توسط ناشر می باشد و مسئولیت

درستی آن به عهده ی ایشان می باشد

ش تمامی حقوق چاپ و نشر برای نشر

آماره محفوظ است

Title: Lesson's Of The Last wave Of Privatization

Author: Dr. E. Khandoozi

ISBN: 978-600-7446-58-4

The 1st Edition Published: 2019

Circulation: 500 impression

No portion of this book may be reproduced, by any process or technique, without the express written consent of the publisher (Amareh Press)

The views expressed in this book represent those of the individual Author and Editor. These views do not necessarily reflect endorsement by the Publisher (Amareh Press)

ALL RIGHTS RESERVED: for the Amareh Press

دفتر مرکزی نشر آماره: تهران، میدان انقلاب، خیابان انقلاب، ابتدای خیابان دوازده فروردین،

پلاک ۳۱۶، واحد ۴ تلفن ۶۶۹۵۱۳۲۳-۰۲۱ و ۰۹۱۲۷۹۶۹۱۴۶

نماینده گی فروش در تهران: انتشارات گوتنبرگ، تلفن ۶۶۴۱۳۹۹۸-۰۲۱

(روبروی دانشگاه تهران، بین خ دانشگاه و خ فخر رازی، پلاک ۱۲۱۲)

برای آگاهی از مراکز فروش و سایر اطلاعات به وبسایت نشر آماره مراجعه کنید:

www.nashreamareh.ir

قیمت: ۳۴۰۰۰ تومان

تقدیر

این کتاب بدون راهنمایی‌های دوست ارجمندم آقای دکتر علی نصیری اقدم و بدون همکاری صمیمانه آقایان سید سعید موسوی ثمرین، مجید شکور، مرتضی غضنفرنژاد و اسماعیل رحیمی نژاد به انجام نمی‌رسید. از یک یک ایشان سپاسگزارم. نقاط قوت این اثر مرهون زحمات این عزیزان و نقاط ضعف آن به بنده منتسب است.

سید احسان خاندوزی

دی‌ماه ۱۳۹۷

تقدیم به روح پژوهشگر حوزه خصوصی سازی؛

شهید احسان آقاجانی معمار

فهرست مطالب

مقدمه دکتر الیاس نادران.....	۹
(استاد دانشگاه تهران).....	۹
مقدمه نگارنده.....	۱۳
فصل ۱. موج‌های اول و دوم خصوصی سازی.....	۲۳
فصل ۲. آخرین موج خصوصی سازی: تجربه چین.....	۴۹
تطور سیاست‌های اصلاحی اقتصادی در چین.....	۵۰
شواهد تجربی پیامدهای خصوصی سازی در چین.....	۵۵
اصلاح قوانین کنترل.....	۶۱
آینده خصوصی سازی در چین.....	۸۷
فصل ۳. عوامل کامیابی خصوصی سازی.....	۹۱
مروری بر یافته‌های مطالعات پیشین.....	۹۱
چارچوب نظری تحلیل.....	۱۱۹
بررسی‌های تجربی در کامیابی خصوصی سازی.....	۱۳۰
حمایت سیاسی و ظرفیت سیاسی.....	۱۳۰
محیط نهادی و ثبات اقتصاد کلان.....	۱۵۱
ساخت بازار و محیط رقابتی.....	۱۶۹
مقررات گذاری‌های (پیش، حین و پس از) واگذاری.....	۱۷۹
انتخاب روش کارآمد برای واگذاری.....	۲۰۴
انتقال صحیح و کامل مالکیت بنگاه.....	۲۲۳
تحول مدیریت بنگاه و مدیریت خارجی.....	۲۴۷
استقرار حکمرانی شرکتی، نظارت و حسابرسی.....	۲۵۶

۲۷۳	فصل ۴. درس‌هایی از موج سوم.....
۲۸۹	فصل ۵. چک‌لیستی برای دولت تنظیم‌گر.....
۲۹۷	منابع و مآخذ.....

مقدمه دکتر الیاس نادران

(استاد دانشگاه تهران)

در واکنش به موج ملی کردن‌ها و دخالت گسترده دولتی‌ها در دهه‌های پس از رکود بزرگ و بویژه بروز مشکلات عدیده تصدی‌گری‌های دولتی در کشورهای صنعتی، موج‌های خصوصی‌سازی به مفهوم عام آن از دهه ۱۹۸۰ میلادی در کشورهای صنعتی شروع شد و به مرور به سایر کشورها سرایت کرد و به حدی این راهبرد شایع شد که بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول، در ازای هر کمک مالی، از کشور دریافت‌کننده درخواست برنامه خصوصی‌سازی (به عنوان بخشی از سیاست‌های تعدیل اقتصادی) داشتند.

هرچند پس از مدتی بعضی از مسئولان همین نهادهای بین‌المللی از جمله جوزف استیگلیتز، سیاست‌های فراواشنگتنی را توصیه کردند و توجه به شرایط نهادی کشورهای تحت برنامه بانک و صندوق را مهم دانستند ولی تا امروز خصوصی‌سازی به عنوان یکی از پایه‌های اصلاحات ساختاری اقتصادی در بسته‌های توصیه‌های سیاستی این نهادها همچنان خودنمایی می‌کند.

خصوصی‌سازی به مفهوم عام آن شامل آزادسازی اقتصادی در فعالیت‌هایی که سابقاً در انحصار دولتی‌ها بوده است و نیز واگذاری بنگاه‌ها و فعالیت‌های اقتصادی و غیراقتصادی دولتی از

درس‌های آخرین موج خصوصی‌سازی

آغاز تا به امروز، سه موج اساسی را تجربه کرده است. موج سوم این امر مشخصاً به آنچه در چین رخ داده است مربوط می‌شود. تجربه موفق و بعضاً ناکامی‌های کشورهای در خصوصی‌سازی دستمایه کتاب «درس‌های آخرین موج خصوصی‌سازی» است که علاوه بر طرح مسائل نظری، تجارب کشورها در پیاده‌سازی انواع خصوصی‌سازی‌ها و خصوصاً در موضوعات اساسی اقتصادی از قبیل نظام بانکی را مطمح نظر قرار داده است. از این منظر مطالعه کتاب به برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران، محققان و به‌ویژه دانشجویان اقتصاد بخش عمومی در تمامی مقاطع کارشناسی، ارشد و دکتری توصیه می‌شود و با توجه به غنای منابع آن و انتقال تجارب کشورها در کامیابی‌ها و ناکامی‌های خصوصی‌سازی، می‌تواند راهنمای مفیدی برای محققان اقتصاد ایران باشد.

از ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ و قانون مربوط به آن بیش از یک دهه می‌گذرد. تجزیه و تحلیل عملکرد نهادهای حاکمیتی (بویژه قوه مجریه) و تعقیب اهداف طراحی شده در آن، شکاف بین هدف و اجرا را نشان می‌دهد. تجربه نسبتاً موفق چین در نوع خاص خصوصی‌سازی که علاوه بر تضمین و تقویت رشد دورقمی تولید ناخالص ملی این کشور طی دهه‌های گذشته به الگویی از موج سوم خصوصی‌سازی در سایر کشورها تبدیل شده است، می‌تواند برای محققان و سیاست‌گذاران اقتصادی کشور ما نیز درس‌های آموزنده‌ای داشته باشد.

جناب آقای دکتر خاندوزی از اساتید خوش‌فکر و جوان دانشگاه علامه طباطبائی مسئولیت تدوین کتاب را بر عهده

مقدمه دکتر نادران

داشته‌اند که به دلیل دغدغه‌های اجتماعی و اشراف ایشان بر موضوعات اقتصادی و بخش عمومی در کشورهای مختلف (که محصول سال‌های تحقیق و تلاش علمی ایشان به عنوان یکی از مسئولان بخش اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی بوده است) در تنظیم فصل و چیش مطالب نهایت دقت را داشته‌اند. برای ایشان و همکارانشان که ایشان را در تهیه این کتاب ارزشمند یاری داده‌اند، آرزوی توفیق روزافزون دارم.

الیاس نادران

دانشگاه تهران، تیرماه ۱۳۹۷

مقدمه نگارنده

در دهه دوم هزاره سوم میلادی، خصوصی سازی مثل سال‌های پیش و پس از سال ۱۹۹۰ شاه کلید مسائل اقتصادهای در حال توسعه قلمداد نمی‌شود و همه روزه پیرامونش مدح و ثنا منتشر نمی‌شود، هر روز نیز علیه اجرای آن تجمعات اعتراض آمیز برپا نمی‌گردد، تجربیات کامیاب و ناکام و نقدهای متفاوت از آن به گوش همگان رسیده است، حتی تعداد کتب و مقالات پیرامون خصوصی سازی نیز بسیار کمتر از دو دهه قبل است؛ اما این‌ها به معنای از دست رفتن جایگاه خصوصی سازی نیست، به معنای تثبیت مطلق جایگاه خصوصی سازی و عدم نیاز به شناخت نقاط ضعف آن نیز نیست.

شواهدی مثل اعلام دولت ایران برای مرحله بزرگ دیگری از خصوصی سازی‌ها در سال ۱۳۹۸ حاکی از آن است که این موضوع همچنان بحث زنده برخی اقتصادهاست (حتی اگر بهانه آن کاهش درآمد دولت در میانه تحریم باشد). شواهد دیگری نیز برای زنده بودن مسأله وجود دارد مانند اعتراضات کارگران بنگاه‌های واگذار شده به عدم پرداخت دستمزدهای شان و از دست رفتن اعتبار شرکت یا انتشار اخبار فسادهای مالی که در مسیر واگذاری فلان بنگاه‌ها رخ داده است؛ در چنین شرایطی جا دارد پرسیم خصوصی سازی با چه مقدمات، کیفیت و ضوابطی

درس‌های آخرین موج خصوصی‌سازی

مطلوب است؟ به لحاظ نظری اجماع پساواشنگتنی که سیاست بهبود محیط کسب و کار و بزرگ شدن طبیعی بخش خصوصی را جایگزین ایده دولت کوچک و خصوصی‌سازی می‌شمرد، محصول تجربیات آزموده شده در نیمه نخست عمر چهل‌ساله خصوصی‌سازی بود. واقعیات آشکار شده نشان داد خصوصی‌سازی هرچند سیاست اساساً غلطی نیست اما نمی‌تواند در نسخه پیشقراول اصلاحات برای اقتصادهای در حال توسعه جا داشته باشد: تا بسیاری مقدمات طی نشود، نوبت به خصوصی‌سازی (آن هم با شروط نهادی و اجرایی خاص) نخواهد رسید و خوردن میوه نارس یا میوه رسیده برای جهاز هاضمه نابالغ، بیشتر به سوء هاضمه و عدم تعادل‌های اقتصادی-سیاسی می‌انجامد.

آخرین موج خصوصی‌سازی در دهه نخست بعد از سال ۲۰۰۰ که عمدتاً در چین رخ داد، این مدعای اجماع پساواشنگتنی را در تجربه تأیید کرد و ما در فصل دوم کتاب به تفصیل به آن اشاره خواهیم کرد. شرایط اقتصاد ایران نیز نشان می‌دهد اکنون و پس از گذشت ۱۰ سال از مهم‌ترین قانون منجر به خصوصی‌سازی (قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷) می‌توان ارزیابی واقع‌بینانه‌تری نسبت به پیامدهای خصوصی‌سازی انجام داد: در برخی بخش‌ها، بهبود بازده شرکت‌های واگذار شده قابل دفاع است اما در بخش‌های زیادی، شاخص‌های کارایی به مراتب وخیم‌تر از قبل شده و در خصوص بخش‌هایی مانند بانک‌ها، شاخص‌های کفایت سرمایه یا مطالبات غیرجاری اکثر

بانک‌های خصوصی، بدتر از اکثر بانک‌های دولتی است (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۶). اما به یاد داشته باشیم که ارزیابی تجربه ایران با دشواری‌های خاصی مواجه است که مدل التقاطی ناشی از طرح سهام عدالت را می‌توان مهم‌ترین جزء اخلاص در تحلیل نتایج خصوصی‌سازی دهه اخیر ایران دانست.

روشن است که دشواری ارزیابی در تجربه سایر کشورها نیز کم نیست مثلاً در مناطقی از جهان که در ابتدا خصوصی‌سازی منفورترین واژه سیاستی نزد عامه و طیف بزرگی از صاحب‌نظران بود (مانند آمریکای لاتین)، سال‌هاست که مواجهه واقعی‌تری با آن می‌شود. به عنوان نمونه کانگ و سیلان (۲۰۰۴) داده‌های تجربی مربوط به خصوصی‌سازی را با تکیه بر مطالعات جامع اخیر درباره منطقه آمریکای لاتین بررسی کرده‌اند و به برخی از کابوس‌های منتشر شده از خصوصی‌سازی در آن منطقه خاتمه داده‌اند. در همان سال الکساندره و چاروکس (۲۰۰۴) نیز تحقیقی از نتایج خصوصی‌سازی در فرانسه به عنوان سوسیالیست‌ترین اقتصاد اروپای غربی منتشر کرده‌اند که حاوی نتایج مشابهی بوده است. حتی تجربه شکست‌خورده روسیه نیز نتوانست حریفی برای از میدان به در کردن توصیه‌های خصوصی‌سازی شود. ما در ادامه که به تعدادی از نتایج خصوصی‌سازی در کشورهای منتخب می‌پردازیم، اشاره‌ای به این دو تحقیق خواهیم کرد اما مهم آن است که در حال حاضر صرف وقت برای بررسی اصل مطلوبیت یا عدم مطلوبیت خصوصی‌سازی، دیگر چندان رایج و مفید نیست، هرچند همچنان مقالاتی که به مباحث بنیادین علاقه دارند

درس‌های آخرین موج خصوصی‌سازی

در خصوص اساس خصوصی‌سازی به بحث می‌پردازند. بر همین اساس بیشتر تحقیقات انجام شده در سال‌های اخیر متمرکز بر روی شناخت دقیق‌تر عوامل متنوع کامیابی خصوصی‌سازی با لحاظ شرایط واقعی یک اقتصاد، صنعت و بنگاه خاص است.

پیش از ورود به بحث اصلی، مناسب است به تصویر سیاست خصوصی‌سازی در دهه اخیر اشاره‌ای داشته باشیم:

بنا به تعریف مشهور بانک جهانی، خصوصی‌سازی عبارت است از انتقال مالکیت یا کنترل بنگاه‌های اقتصادی از دولت به بخش خصوصی (کميجانی، ۱۳۸۲). چنانکه گفته شد پس از سال‌های طلایی خصوصی‌سازی (دهه ۱۹۹۰) و به‌ویژه پس از سال ۲۰۰۸ (بحران مالی در آمریکا و سپس اروپا) ادبیات نظری و تجربی خصوصی‌سازی پیشرفت چشمگیری نکرده و بهترین تحقیقات در این حوزه نیز مربوط به قبل از بحران مالی اخیر است زیرا از خلال انتقاد به فرایند مقررات‌زدایی مالی در غرب، محملی نیز برای انتقاد به دیگر عناصر هسته مرکزی نولیبرالیسم اقتصادی (از جمله خصوصی‌سازی) فراهم شده است و حتی در برخی کشورهای اروپایی برخی از صنایع راهبردی واگذار شده، در حال بازگشت به آغوش دولت‌ها هستند.

با وجود آنکه تصویر جامع و جدیدی از خصوصی‌سازی در جهان (به صورت فشرده و یکجا) در دست نیست اما می‌توان از خلال مطالعات گوناگون به نکاتی اشاره کرد. مثلاً ککری و نلیس (۲۰۰۴) در مقاله بررسی خصوصی‌سازی در سطح دنیا اشاره می‌کنند که خصوصی‌سازی به آرامی شروع شد. در واقع در دهه

مقدمه نگارنده

۱۹۸۰ سالانه مقدار کمی انتقالات صورت می‌گرفت. تعداد انتقالات در دهه ۱۹۹۰ به اوج خود رسید و نهایتاً در سال ۱۹۹۷ و بعد از آن کاهش یافت. بین ۱۹۹۰ و ۱۹۹۹ بطور کلی در سطح جهان، به ارزش ۸۵۰ میلیارد دلار خصوصی‌سازی صورت گرفت و مقدار ارزش ۳۰ میلیارد دلار در سال ۱۹۹۰ به ۱۴۵ میلیارد دلار در سال ۱۹۹۹ رسید. در این دوره زمانی بیشترین خصوصی‌سازی در بخش زیرساخت‌ها با ۴۹ درصد انجام شد و پس از آن بخش‌های اولیه^۱ (۱۹ درصد) و بخش کارخانجات^۲ (۱۶ درصد) بیشترین سهم را به خود اختصاص داده‌اند. از نظر جغرافیایی در این دوره بیشترین خصوصی‌سازی در امریکای لاتین (۵۵ درصد) و پس از آن اروپای شرقی و آسیای میانه (۲۱ درصد) و آسیای شرقی و اقیانوسیه (۱۴ درصد) بیشترین سهم را داشته‌اند.

در بخش تأثیرات خصوصی‌سازی بیشتر مقالات در این حوزه بر روی رقابت‌پذیری بنگاه‌ها، تغییرات در تولید، سرمایه‌گذاری و بهره‌برداری از ظرفیت بنگاه در قبل و بعد از خصوصی‌سازی تمرکز کرده‌اند. مطالعات نشان می‌دهند که خصوصی‌سازی باعث کارایی و افزایش بازدهی برای مالکین و سهامداران جدید شده است. آن‌ها تأثیرات خصوصی‌سازی را در چهار قسمت طبقه‌بندی کرده‌اند: (۱) اثرات بر کارایی شرکت‌ها، (۲) اثرات رفاهی، (۳) اثرات توزیعی و اشتغال، (۴) تأثیرات مالی و کلان اقتصادی. در بررسی تأثیرات خصوصی‌سازی بر کارایی آن‌ها مقالات متعدد را بررسی کرده‌اند و نتیجه گرفته‌اند خصوصی‌سازی موجب ارتقای

---

1. Primary Sector

2. Manufacturing Sector

درس‌های آخرین موج خصوصی‌سازی

تولید و سودآوری شرکت‌ها می‌شود. همچنین مقالات مربوط به کشورهای در حال توسعه را بطور مجزا بررسی کرده و به این نتیجه رسیده‌اند اکثر مقالات نشان‌دهنده افزایش کارایی شرکت‌ها هستند.

در بررسی اثرات رفاهی خصوصی‌سازی بیان کرده‌اند که بنگاه‌های زیر ساختی که خصوصی شده‌اند بهبود کارایی را ثبت کرده‌اند خصوصاً منافع که از واگذاری شرکت‌های مخابرات ثبت شده است قابل توجه بوده است زیرا در بیشتر موارد موجب افزایش رقابت شده است. در صنایع برق و آب نیز به همین ترتیب بوده است.

این نویسندگان در ارتباط با تأثیرات اشتغال و توزیع درآمد بیان می‌دارند اکثر بنگاه‌های دولتی دارای ویژگی اشتغال بیش‌ازحد می‌باشند برای مثال در سریلانکا (۱۹۹۲) تعدیل نیرو در هشت صنعت بزرگ این کشور بطور متوسط ۵۳ درصد تخمین زده شد. در شرکت راه‌آهن آرژانتین دستمزد ۹۰ هزار نیروی کار معادل ۱۶۰ درصد درآمد کل این شرکت بود و... آنها اشاره می‌کنند در یک مطالعه که ۳۰۸ شرکت خصوصی‌سازی شده را مورد مطالعه قرار داده نشان داده شده است که حدود ۸۰ درصد شرکت‌ها اقدام به تعدیل نیرو نموده‌اند. همچنین چندین مطالعه نشان داده است که نیروی کاری که در صنایع خصوصی‌سازی شده باقی می‌مانند از دستمزد بالاتری بهره می‌برند.

تأثیرات خصوصی‌سازی بر اقتصاد کلان کمتر مطالعه شده است. یکی از این مطالعات که نویسندگان بررسی می‌کنند کار

دیویس و همکاران (۲۰۰۰) می‌باشد که به این نتیجه رسیده است که دولت پس از خصوصی‌سازی از نظر مالی بهتر و منظم‌تر عمل می‌کند. خصوصی‌سازی همچنین موجب کاهش کسری بودجه دولت‌ها شده است. مطالعات همچنین نشان می‌دهد رابطه مثبت و معناداری بین خصوصی‌سازی و رشد اقتصادی وجود دارد.

به عنوان جمع‌بندی اولیه می‌توان گفت در خلال ۱۵ سال گذشته، بیش از ۳۰۰ مورد تحلیل تجربی درباره خصوصی‌سازی صورت گرفته که اغلب آن‌ها در اوایل دهه ۲۰۰۰ میلادی انجام شده‌اند یعنی زمانی که حداقل یک دوره پنج‌ساله از اتمام موج اصلی خصوصی‌سازی در کشورها گذشته و اطلاعات آن بیرون آمده است. در این تحقیقات در مجموع، هزاران شرکت که توسط دولت‌های بیش از ۱۲۵ کشور واگذار شده‌اند، مورد بررسی قرار گرفته‌اند. اما وزنه شواهد به وضوح از دو نتیجه‌گیری حمایت می‌کند. اول، روشن است که تغییر مالکیت یک شرکت از دولتی به خصوصی عملکرد مالی و اجرایی آن را بهبود می‌بخشد، حتی اگر هیچ‌گونه تغییر دیگری در شرکت یا در محیط عملیاتی آن صورت نپذیرد؛ به عبارت دیگر خصوصی‌سازی «کارآمد» است حتی اگر به تنهایی انجام شود (مگینسون، ۱۳۸۸).

از سوی دیگر، دومین درسی که تحقیقات به وضوح ارائه می‌دهند آن است که بهترین نتایج، زمانی حاصل می‌شوند که تغییر مالکیت با مقررات‌زدایی، تزریق رقابت و دیگر اصلاحات در شرکت و محیط عملیاتی آن همراه باشد. در بسیاری از موارد، بنگاهی که برای خصوصی‌سازی در نظر گرفته شده باید با هدف

درس‌های آخرین موج خصوصی‌سازی

افزایش رقابت یا ارتقای پاسخگویی در برابر نیروهای بازار یا هر دو، پیش از واگذاری به شرکت‌های عملیاتی کوچک‌تر تجزیه شود. از آنجا که تعداد معدودی از منصوبان سیاسی که مدیریت اغلب بنگاه‌های دولتی را بر عهده دارند از مهارت‌ها یا ذهنیت لازم برای مدیریت یک شرکت کارآفرین برخوردار هستند، تقریباً همیشه تغییر مدیران ضروری است و ترجیحاً این کار باید پیش از واگذاری صورت پذیرد. دولت‌ها باید محیطی را که در آن یک بنگاه دولتی عرضه‌کننده خدمات اولیه به بخش خصوصی واگذار می‌شود، مورد بررسی قرار داده و در بسیاری از موارد پیش از خصوصی‌سازی کارگزار فعلی (یا به طور همزمان) آن را تحت نظارت قرار دهند. (مگینسون، ۱۳۸۸) یکی از نتایج طبیعی دو یافته پیش‌گفته آن است که اگر باید انتخابی صورت پذیرد، بهتر است خصوصی‌سازی خوب بجای خصوصی‌سازی سریع انتخاب شود. اصلاح‌طلبان اقتصادی اغلب بر این اعتقادند که فرصت بسیار محدودی برای اجرای تغییراتی مانند آزادسازی قیمت‌ها یا خصوصی‌سازی دارند پیش از آنکه نیروهای مخالف قدرت را به دست بگیرند. سؤال اینجاست که خصوصی‌سازی خوب مشروط به چه شرایطی است؟

این کتاب با این فرض که سومین و آخرین موج بزرگ خصوصی‌سازی در نخستین دهه از هزاره سوم به وقوع پیوسته است و دیگر مقیاس‌های خصوصی‌سازی در سطح جهانی به تراز دهه‌های قبل نخواهد رسید، کوشش دارد پاسخی برای آنچه از عوامل مؤثر بر کامیابی خصوصی‌سازی آموخته‌ایم فراهم نماید. به

مقدمه نگارنده

این منظور پس از مروری بر دو موج نخست خصوصی سازی که پیرامون آن کتب و مقالات متعددی وجود دارد، آخرین موج را با تمرکز بر الگوی خصوصی سازی در چین به تفصیل مورد بررسی قرار گرفته و در ادامه با تکیه بر مطالعات نظری و تجربی بسیار گسترده، عناصر تعیین کننده بر موفقیت خصوصی سازی در کشورها را احصاء نموده است. فصل پایانی کتاب دربردارنده دسته بندی جدیدی از سلسله مراتب مؤثر بر کامیابی خصوصی سازی است که امید می رود در سیاست گذاری خصوصی سازی در ایران نیز مفید واقع شود.

در پایان از زحمات مدیر محترم نشر آماره، جناب آقای فرهاد نوع پرست و کارکنان محترم نشر تشکر می کنم و توفیق روز افزون ایشان را از پروردگار مهربان خواهانم.

سید احسان خاندوزی

زمستان ۱۳۹۷